

نگاه

نقش و جایگاه دولت در جامعه—۸

سید یوسف مصطفوی

● پیش از آنکه در باب نقش و سهم نهاد دولت در پیدایش نابسامانی‌ها و آشفتگی‌ها و مقایسه آن با نقش و سهم جامعه، سخن رود باید در باب نقش و جایگاه این نهاد در جامعه قدری درنگ کرد. اما یک نکته کلیدی را هم اینک باید به خاطر سپرد و هیچ‌گاه از یاد نبرد و آن اینکه نقش و جایگاه دولت همیشه و در همه‌جا یکسان نبوده و نیست و بنا بر شرایط متفاوت که در جای خود باید مورد بحث و مطالعه قرار گیرد، این نقش و جایگاه متفاوت بوده و شدت و ضعف داشته است. اما در هر صورت در همه جوامع، دولت نقش و جایگاهی دارد و به تناسب همان شرایط، در روند تحولات موثر است و بالطبع به همان میزان در پدیدآمن نابسامانی‌ها مقصر. در گذشته‌های دور شاید نقش دولت در جوامع مختلف چندان پررنگ نبود که امروز، اخذ خراج و تأمین امنیت و داوری در باب منازعات از جمله نقش‌هایی بود که دولت‌ها در تاریخ جوامع آشنای پیش از عصر جدید ایفا می کرده‌اند، اما در چند سده اخیره نقش دولت در جامعه روزبه‌روز چنان پررنگ شده که اغراق نیست اگر گفته شود در دوره‌هایی خاص در برخی جوامع حتی زندگی شخصی افراد از سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های دولتی تأثیر می‌پذیرد و شهروندان در دیستان آنچه را می‌آموزند که دولت‌ها می‌پسندند و هنرمندان آن تصویر را بر صفحات آثار خود نقش می‌زنند و تاریخ‌گذاران، تاریخ را از نگاه توئی می‌کنند که دولتمردان را خوش می‌آید. اساسا پیدایش شاخه‌ای تازه در جامعه‌شناسی زیر عنوان جامعه‌شناسی سیاسی برای تحلیل و تبیین نسبت دولت با جامعه بوده است. نسبت و رابطه‌ای که در دوران جدید روزبه‌روز بیشتر شده. همین نقش و تأثیر روزافزون دولت بر جامعه بود که منتقدان مختلف را بر آن داشت تا در باب اینکه مناسبات دولت و جامعه چگونه است و نیز چگونه باید باشد، بیندیشند و تامل کنند و نظریه‌پردازی کنند. بحث پیرامون تفکیک حوزه قدرت دولتی از حوزه زندگی خصوصی افراد یا بحث پیرامون حدود اختیار و اقتدار دولت در اعمال قدرت و حقوق و آزادی‌های جامعه مدنی در برابر قدرت دولت، از جمله مباحثی است که تحت‌تأثیر افزایش نقش دولت در زندگی اجتماعی انسان‌ها مطرح شده و گسترش یافته است. صرف‌نظر از اینکه اینگونه مباحث در باب مناسبات دولت و جامعه توصیفی است یا تجویزی، ناظر به درک و کشف امر واقع است یا ناظر به آرایه راه‌حلی برای تعیین حدود و مرزهای مطلوب میان دولت و جامعه، در یک نکته تردید نیست و آن آنکه در عصر جدید بحث در باب سیاست و دولت و قدرت از جمله بحث‌های پر دامنه در اندیشه‌های فلسفی و اجتماعی بوده و تنها در ذیل یا حاشیه دیگر مباحث مطرح نشده است. در دانش سیاست و جامعه‌شناسی سیاسی، روابط دولت و جامعه و تأثیرگذاری هریک بر دیگری بررسی و مطالعه می‌شود. بررسی محیط اجتماعی و تأثیرات اقتصاد و روابط تولیدی و لابیندیی‌های اجتماعی و تحولات و تنوعات فرهنگی بر ساختار سیاست و قدرت سیاسی از یکسو و تأثیر متقابل دولت و قدرت سیاسی به عنوان مرکز اعمال اراده قاهره و تعیین‌کننده بر مسایل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی از سوی دیگر موضوع چنین مطالعات و بررسی‌هایی در دانش‌های یاد شده یا شاخه‌های علمی وابسته و پیوسته به آن‌هاست. با چنین نگاهی چگونه می‌توانیم نقش و جایگاه دولت را انکار کنیم یا کمرنگ جلوه دهیم. به‌ویژه در جامعه خودمسان که در آن نهاد دولت به دلائل متعدد تاریخی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی نقشی بسیار تعیین‌کننده در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها و نیز در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها و حتی اجرای جزئیات برنامه‌ها دارد؟ در جامعه‌ای که اصلی‌ترین منبع معیشت مردم منابع نفتی است که در مالکیت نهاد دولت است و با سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌های دولت مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد و جهت‌گیری‌های دولت است که نحوه توزیع این خزانه عمومی را تعیین می‌کند و نیز کتاب‌ها و روزنامه‌ها مجلات تحت‌نظارت نهاد دولت منتشر می‌شوند؛ چگونه می‌توان نقش این نهاد و حساسیت عملکردش را در جامعه و مسوولیتش را در پدیدآمن نابسامانی‌ها نادیده گرفت و تنها جامعه را در جایگاه منتهم نشاند و محاکمه کرد؟ برای آنکه داوری در باب سهم و نقش دولت و جامعه در پیدایی پریشانی‌ها واقع‌بینانه و منصفانه باشد این واقعیات را نباید از نظر دور داشت.

دیپلماسی

شرط ایران

برای دسترسی آژانس به پارچین

● خبر آنلاین: سفیر ایران در آژانس بین‌المللی انرژی اتمی با اشاره به مذاکرات ایران و آژانس درخصوص مسایل موجود گفت: «به محض آنکه آژانس مواضع مشروع و موجه اعلامی ما در متن‌های پیشنهادی در خلال آخرین دیدار در وین در تاریخ ۱۵ می ۲۰۱۳ را بپذیرد آنگاه رویکرد ساختاری نهایی می‌شود و ایران آماده آرایه دسترسی به پارچین طبق مدالیته خواهد بود.»

ایرانی بازداشت‌شده در ترکیه بلافاصله آزاد شد

● فارس: وزارت خارجه جمهوری ترکیه به سفارت ایران در آنکارا اطلاع داد تبعه ایرانی که در درگیری‌های آنکارا از سوی پلیس ترکیه بازداشت شده بود با فاصله کوتاهی آزاد شده است. سفارت ایران نیز از هموطنان ساکن ترکیه تقاضا کرد از تردد و حضور در محل درگیری‌ها یا مناطقی که از سوی پلیس محدود شده است اجتناب کنند.

ریشه اصلی مشکلات موجود در کشور را در چه مسایلی ارزیابی می‌کنید؟

بخشی از مشکلات ما ریشه در روابط بین‌المللی و سیاست خارجی اعمال‌شده از سوی کشور ما دارد که علاوه بر روابط خارجی، اقتصاد را هم دچار مشکل کرده است اما امیدواریم دولت آینده در زمان معقولی ما را از این شرایط بیرون بیاورد.

اگر آقای روحانی رای بیابورد دولت تدبیر و امید تشکیل شود، فکر می‌کنید چقدر زمان لازم دارد تا شرایط به حالت عادی بازگردد؟

وقتی آقای خامنه‌ی دولت را تحویل دادند، تورم حدود ۱۱ درصد بود. به هر حال، اگر بخواهیم ارقام اصلی را در نظر بگیریم، می‌بینیم ۳۰ درصد تورم داریم؛ گرچه بسیار بیش از اینها در سبب خوار احساس می‌شود. تورم، در اقتصاد، یکی از شاخص‌های بسیار مهم است که اگر واقعا جلو آن گرفته نشود فضای برای کسب و کار و سرمایه‌گذاری و اشتغال به وجود نخواهد آمد. مردم حالا دنبال این هستند که پولشان را تبدیل به دلار و ارز کنند تا خطری متوجه سرمایه آنها نشود. چندین عامل در مشکلات اقتصادی دخیل هستند، عوامل حکومتی که شامل مدیریت است شامل سیاست‌گذاری‌ها و بینش حکومتی می‌شود از یک طرف و از طرف دیگر دیدگاه ما نسبت به روابط بین‌المللی در اقتصاد ما نقشی تأثیر گذار دارد. اگر همه مسایل به صورت عادی پیش برود و زیرساخت‌ها را فراهم کنیم دو تا چهار سال لازم است تا بتوانیم شرایط را ثابت و استوار کنیم.

پایان دادن به فضای امنیتی یکی از وعده‌های دولت تدبیر و امید است برنامه شما برای اجرای شدن این وعده انتخاباتی چیست؟

آقای دکتر روحانی برای انجام یکسری از کارها که صرفا در اختیار رئیس‌جمهور نیست بارها تأکید فرمودند که ما نیاز به اجماع و یک تصمیم جمعی داریم، واقعا هم اگر اینطور نشود مثل شرایط فعلی می‌شود یک قوه یک چیز را می‌گوید و آن یکی چیز دیگری یکی تصویب می‌کند بنابر این جز سردرگمی و پلاکلیفی برای کشور چیزی دربر نخواهد داشت. ایشان این بحث اجماع را به حق، مطرح می‌کنند. یکی از آن زمینه‌هایی که واقعا نیاز به اجماع دارد همین است. به هر صورت ما قانون اساسی داریم که از آیدهای مردمی را مشخص کرده است. قوانین بعد از آن را داریم که باز مکمل قانون اساسی یا تفسیرکننده قانون اساسی بوده‌اند. اینها اغلب معطل هستند یعنی قوانین خوب هم داریم ولی معطل هستند.

منظور شما از معطل بودن قوانین چیست؟

یعنی اینکه اجرا نمی‌شود. بنابر این من فکر می‌کنم ایشان در مرحله اول اجرای قانون اساسی، چارچوب را مشخص می‌کنند. برای مسایل اجرایی ما نیاز به قانون داریم اولین کار این است که باید همین قوانین خوبی که تصویب شده را به اجرا در بیاوریم. چون این مساله کمترین زمان را می‌برد و نیاز نیست که ما مصوبه مجلس را بگیریم، در مرحله دوم ایشان تأکید بر منشور یا برنامه شهروندی دارند که یک مقدار روی آن کار شده و مشاهده بعد از ریاست‌جمهوری ایشان باید تکمیل شود. من فکر می‌کنم یکی از مواردی که ایشان در مرحله اول دستور خواهند داد این است.

منشور حقوق شهروندی یا چه محورهای تدوین شده است؟

روحانی یک عده‌ای را مامور خواهد کرد که حقوق شهروندی را واقعا با استفاده از قوانین موجود و قانون اساسی و قوانین تکمیلی را تهیه کنند. در این صورت ما واقعا فضای پلیسی نخواهیم داشت. اگر کسی تخلفی کرد یا خلافی مرتکب شد دستگیر می‌شود یا کسی قاتل و آدمکش است و امنیت کشور را برهم می‌زند به جای خود باید تنبیه شود. ولی اینکه یک جوان از خشمش بیرون بیاید و واقعا نداند که چه بر سرش خواهد آمد درست نیست. فرض کنیم یک عده دانشجوی جمع شدند و چند شعار هم می‌دهند، خب دانشجوی هستند مشکلی نیست به هیچ کجای مملکت هم آسیب وارد نمی‌شود آنها هم نقدشان را گفته‌اند. همه‌جای دنیا این مباحث وجود دارد به خاطر اینکه دولت آنجا را به عنوان یک سوپاپ اطمینان گذاشته است که مردم بروند و حرف‌هایشان را بزنند اما متأسفانه در کشورمان، تفکری متعقدند باید سوپاپ اطمینان را ببندیم و توجه نمی‌کنند که چنین عملکردی، موجب ایجاد انفجار از جایی می‌شود. من فکر می‌کنم آقای دکتر روحانی اولین کاری که خواهد کرد در جهت تهیه منشور حقوق شهروندی است، حالا ممکن است یک دستگاه خاص ب‌طور دیگر فکر کند ولی وقتی به اجماع رسیدند انشاءالله اجرا شود.

حد و حدود آزادی در منشور حقوق شهروندی مورد تعریف دولت تدبیر و امید تا کجاست؟

حد و حدود آن قانون است، مثلا در قانون اساسی صراحت دارد که مردم می‌توانند آزادانه راهپیمایی کنند بدون اینکه ضررشان به دیگران برسد خب این حق است چرا این را قانون اساسی نوشته است؟ برای اینکه واقعا اگر یک روز خیابان‌تکرده یک دولت آمد و حقوق ملت را پایمال کرد مردم اختیار داشته باشند و اعتراض کنند بگویند فقط باید از ما اجازه بگیرد دولت اجازه نمی‌دهد و مردم هم نمی‌توانند کاری کنند. این چیزهایی است که در قانون اساسی به صراحت داریم و ما نباید بیاییم و قانون اساسی را محدود کنیم.

اگر مردم از دولت شما نارضی باشند اجازه راهپیمایی می‌دهید یا قانون را سلیقه‌ای تفسیر می‌کنید؟

هر کسی از دیدگاه خودش این قانون را می‌بندد. به نظر من در حقوق شهروندی باید اینچنین قوانینی اصلاح شود. ما اجازه نداریم قانون اساسی را محدود کنیم. مادر قانون مدنی کشور که یک قانون کاملی است خیلی موارد را داریم که بسیار متعالی هستند ولی تاکنون، مغفول مانده است.

در فیلم تبلیغاتی دکتر روحانی می‌پرستند «مردم می‌گویند لباس شخصی کی هست؟» واقعا «لباس شخصی» چه کسانی هستند؟

ما باید ببینیم که آیا قانون اجازه می‌دهد عده‌ای با «لباس شخصی» سوءاستفاده کنند و این کارها را انجام دهند نیروهای امنیتی هم می‌گویند اینها از ما نبودند. پلیس باید هم نشانی که به سینه‌اش می‌زند و هم اسم و سمتش مشخص باشد. قانون ما این را می‌گوید که اگر اسم مأمور انتظامی خدای‌تکرده از حدود قانونی تجاوز کرد باید اسر و مستحق را روی لبایش زده

سیاست

نعمت‌زاده در گفت‌وگو با «شرق»:

اولین اقدام روحانی تهیه «منشور حقوق شهروندی» است

ظاهره ریاحی

محمدرضا نعمت‌زاده یکی از مدیران باسابقه و خوشنامی است که در دوره ریاست‌جمهوری نهم و دهم از عرصه فعالیت‌های مدیریتی کنار گذاشته شد و امروز به عنوان رئیس ستاد انتخاباتی حسن روحانی مشغول به فعالیت است. او یک کلید کوچک به پیراهنش نصب کرده که همان نماد انتخاباتی روحانی است. حسن روحانی در پایان نخستین برنامه انتخاباتی تلویزیونی خود، جلوی دوربین کلیدی را در دست خود بالا گرفت و گفت: «من می‌خواهم بگویم همه چیز با تدبیر و امید و با کلید تدبیر حل خواهد شد. شما بدانید (با این کلید) مساله هسته‌ای و تحریم‌ها هم حل خواهد شد و رونق اقتصادی هم ایجاد خواهد شد.» نعمت‌زاده که رئیس ستاد انتخاباتی روحانی است این روزها سرش آفت‌در شلوغ است که کمتر وقتی برای مصاحبه دارد. اما بعد از خواندن نماز مغرب وقتی نیم ساعت به رای گفت‌وگو با «شرق» اختصاص داد تا از سیاست‌های روحانی و دولت تدبیر و امید سخن بگوید. آنچه می‌خوانید حاصل گفت‌وگو و نیم‌ساعته «شرق» با رئیس ستاد حسن روحانی است.

هستند اما وقتی زمین می‌خورد نلراحت نمی‌شوند می‌گویند که باید یاد بگیرد. وقتی که اقتصاد و فرهنگ را در همه زمینه‌ها به بخش خصوصی واگذار می‌کنیم دو سه بار هم باید از این اتفاق‌ها بیفتد ما نباید بگوییم دیدید که نمی‌تواند و اشتباه می‌کند یا خدای‌تکرده خلاف می‌کند.

برگردیم دوباره سر موضوعات انتخابات؛ شما چه برنامه‌ای برای جلب آرای خاموش دارید یا توجه به اینکه شور انتخاباتی هم به‌صورت فراگیر وجود ندارد.

من قبول دارم که آن شور و هیجان که انتخابات ریاست‌جمهوری باید داشته باشد، هنوز نیست ولی به این معنا نیست که منی که خود را آزاداندیش و باسواد می‌دانم یا همین بخش عمده آن از همین خاموشی‌ها چه بسا افراد تحصیل کرده باشند خود را کنار بکشم چون قطعاً یک عده حضور خواهند داشت. من اگر نباید در صحنه، یک عده دیگر رای ما را خواهند برد. پس بنابر این توصیه بنده به جوان‌ها این است که بیایید و

رای بدهید اگر فکر می‌کنید بهترین انتخاب هاشمی یا خاتمی است حالا به نمایندند فکر و اندیشه آنها رای بدهید چون اگر شما به عرصه نمایندید قطعاً عده‌ای به دیگران رای خواهند داد بنابر این از حق خود استفاده کنید و تلاش کنید تا نماینده اندیشه و تفکری رای بیاورد که شما با وی احساس نزدیکی می‌کنید.

یابگاه اجتماعی روحانی را چطور تعریف می‌کنید؟

ایشان از ابتدا مطرح کردند که من میانه‌روی هستم که هم در خدمت اصلاح‌طلب‌های غیراقلاتی هستم و هم سنتی‌های غیراقلاتی. روحانی می‌آید که رئیس‌جمهور همه مردم ایران باشد اگر شما در خیالان از مردم بپرسید که چه هستید، آنها خطا نکشیدند؛ یکی بقال است یکی دانشجوی است و چپ و راست شاید برای آنها انطوره‌ها هم تعریف‌شده نباشد. نقش روحانی این است که وحدت ملی را تا جایی که ممکن است ایجاد کند. طبعاً در این مرحله‌ای که کشور شقه‌شقه شود نمی‌توانیم در یک گام وحدت ملی ایجاد کنیم. اما به سبب اینکه خیلی از مواضع روحانی نزدیک به اصلاح‌طلب‌ها هست شاید خیلی حادتر و دیگران به این صراحت نتوانند بگویند در مواردی هم تفکرات اصولگرایان را در بر می‌گیرد و با آنها هم روابط خیلی نزدیک و حسنه‌ای دارد و او می‌آید تا رئیس‌جمهور همه مردم باشد. رئیس‌جمهور ویژه یک جناح خاص نیست و باید همه افکار و عقاید او را قبول داشته باشند و اینطور نباشد که عده‌ای با رای آوردن یک نفر، دچار یاس و ناامیدی شوند که دیگر عقاید ما مورد اهمیت واقع نمی‌شود. حالا هم ما به ائتلاف خوشبین هستیم ولی تصمیم‌گیر خود آقایان هستند با این حال همه تلاش می‌کنیم تا اتفاقات خوبی صورت پذیرد.

چه ضمانت اجرایی وجود دارد که در دولت روحانی به وعده‌ها عمل شود و نگوید عده‌ای جلیوی را ما گرفتند یا نگذاشتند دولت کار کند؟

آنچه مورد نظر روحانی است دولت راستگویان هست چون خیلی می‌تواند شعارهای تند ی بدهد و نمی‌دهد. من فکر می‌کنم آن حرف‌هایی که ایشان می‌زنند اگر صددرصد نشود ۹۰ درصدش قابل پیاده‌کردن است، ۳۰ سال است که با ایشان کار می‌کنم. ایشان این جسارت و توانمندی را دارند در زمینه انرژی اتمی بعضی از بی‌انصاف‌ها شروع کردند علیه ایشان که نمی‌دانم چرا با خارجی‌ها ساخت و... ولی ایشان جسارت به خرج دادند و آمدند و این کار را تمام کردند چراکه اگر این کار را نمی‌کردند قطعاً ما پرونده‌مان به شورای امنیت می‌فت، وضعی که در این هشت سال به وجود آمده می‌بینید ولی ایشان اجازه ندادند که به آنجا برود و جلوی خیلی از خسارات احتمالی را هم که می‌توانست از طریق دشمن به وجود بیاید گرفتند بالاخره جسارت می‌خواهد و باید اجماع کنند. مسئولین را راضی کنند، قوای دیگر را راضی کند که این به مصلحت کشور است و باید این کار را بکنند.

الو شرق

sharghline@sharghdaily.ir

پيامک: ۰۰۴۶۹۹۰۳۰۰

● خطاب به آقایان دکتر روحانی و دکتر عارف و همه اصلاح‌طلبان! آقایان شما خاطر شرفتان هست که شهردار فعلی تهران در سال ۸۴ تنها با (یک رای) هفت‌هفتت موافق و مخالف شد شهردار تهران. آقایان فکر کرده‌اید که اگر شما اجماع نکنید با رقیبان پراپی که در انتخابات دارید اینجانب پیش‌بینی می‌کنم به مرحله دوم نمی‌رسید اگر از فرصت هشت‌روزه استفاده نکنید، اجماع نکنید هشت‌سال باید بدوید آنوقت معلوم نیست که کجای کارید.

یک شهروند

● باز هم برنامه‌ها مطرح نشد: کاش این مناظره‌ها از ابتدا به همین شکل برگزار می‌شد و فرصت داده می‌شد که کلندیدها بدون ترس از برخی پیامدهای احتمالی خیلی صریح حرف‌هایشان را بزنند و همدیگر را نقد کنند تا مردم بیشتر با شخصیت واقعی آنها و ریز برنامه‌هایشان آشنا شوند منتها متأسفانه باز هم برنامه مشخصی از طرف آنها مطرح نشد و برخی تلاش کردند با احساسی کردن فضای مناظره راه را بر بیان برنامه‌های اصلی و آینده‌محور ببندند. امیدوارم فرصت بهتری فراهم شود تا قبل از انتخابات مردم فرصت بررسی بهتر و برنامه‌های احتمالی کلندیدها را پیدا کنند.

● مدتی پیش دچار سوءخوردگی شده بودم که به پزشک مراجعه کردم، وقتی برای تهیه داروهایم به داروخانه رفتم، داروهایم با دفترچه حدود ۱۸ هزار تومان شد. هرچه با خودم حساب کردم دیدم یک قرص و یک شربت و دوآمپول ۱۸ هزار تومان نمی‌شود. گرانی، فشار زیادی بر مردم آورده، گرانی دارو هم به آن اضافه شده است. دلم به حال کسانی می‌سوزد که دچار بیماری‌هایی هستند که مجبورند این هزینه‌های گزاف را بپردازند تا سلامتی خود را به دست بیاورند.

یک شهروند

● کره و انتخابات: چند روز پیش برای خرید کره به چند سوپر مارکت مراجعه کردم و نتوانستم تهیه کنم، در آخر یکی از سوپرمارکت‌ها به من گفت تا آخر انتخابات کره توزیع نمی‌شود. می‌خواستم سوال کنم توزیع کره چه ربطی به انتخابات دارد؟

یک شهروند

● چقدر خوب بود دست‌اندر کاران روزنامه «شرق» مانند سال ۸۴ ویژه‌نامه راهنمای انتخابات ریاست‌جمهوری تدارک می‌دیدند.

● قابل توجه پلیس راهور: بزרגه همت ساعت ۲۲ به بعد تردد کامیون‌ت با سرعت حداقل صد کیلومتر باعث ایجاد تصادف برای خودروهای شخصی می‌شود. خوشمندان است مسوولان راهنمایی و اتندگی نسبت به این موضوع اقدامات لازم را انجام دهند تا شاهد تلفات جانی و مالی بیشتری نباشیم.

یک شهروند

نامز چنار حسن دوره شولای اسلامی شمرخران

دوسته اسماعیل

کد انتخاباتی ۴۲۷۱